

האם לחקור באמונה?

חקירת
האמונה

• אמונה
תמימה

הר קוק

רבינו
בחי

רמח"ל

רס"ג

ריה"ל

ר נחמן

חקירת
האמונה

• אמונה
תמימה

הר קוק

רבינו
בחי

רמח"ל

רס"ג

ריה"ל

ר נחמן

ר נחמן מברסלב

- * ר' נחמן מברסלב (ה'תקל"ב - ה'תק"ע, 1772 - 1810): נינו של הבעל שם טוב, מייסד החסידות ונמנה עם המנהיגים הבולטים בתנועה זו. בגיל צעיר מאוד - עוד בטרם מלאו לו עשרים – נעשה מנהיג של חבורת חסידים; ובמהלך חייו הקצרים יצר דרך חדשה בחסידות, שעוררה תסיסה והתנגדות. הוא השאיר אחריו דרשות רבות, שעיקרם בספר ליקוטי מוהר"ן, וכן סיפורי מעשיות. עד היום ישנה השפעה רבה לכתביו.

•

רבי נחמן מברסלב, "ליקוטי מוהר"ן" תנינא (אות י"ט)

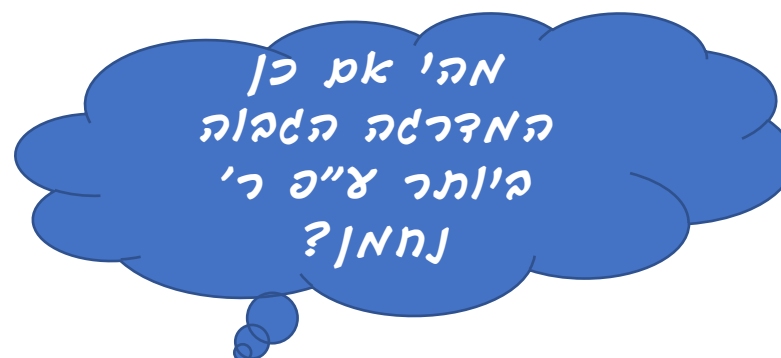
- יש לעבוד את הקב"ה מתוך תמימות מוחלטת ורק ע"י יראה ומצוות, ללא שום פלפול וחקירה פילוסופית

- מי שיכנס לעיסוק המתפלפל- יגיע חו"ח לכפירה

- רק לצדיק הגמור- הרבי שהוא במדרגה מיוחדת יכול לעסוק בחקר כי הוא לא יפגע

- עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד ה' בתמימות גמור בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים שעקר התכלית והעוה"ב הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא וכו'. ולדעתם הרעה עקר השגת התכלית הוא ע"י חקירות וחכמות חיצוניות שלהם. אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק ע"י אמונה ומצוות מעשיות לעבד ה' על פי התורה בתמימות ובפשיטות. ועל ידי זה בעצמו זוכין למה שזוכין עין לא ראתה וכו'. כמו שכתוב (תהלים קי"א) "יראשית חכמה יראת ה'", שעקר "יראשית" לקדימת החכמה הוא רק יראת ה' שצריך להקדים היראה להחכמה וכו'.

- באמת הוא אסור גדול מאוד להיות מחקר חס ושלום וללמד ספרי החכמות חס ושלום. רק הצדיק הגדול מאוד הוא יכול להכניס עצמו בזה, ללמד השבע חכמות. כי מי שנוכח בתוך החכמות הללו ח"ו יכל לפל שם. כי יש אבן נגף בכל חכמה וחכמה וכו'.

חקירת
האמונה

• אמונה
תמימה

הר קוק

רבינו
בחי

רמח"ל

רס"ג

ריה"ל

ר נחמן-
אמונה
תמימה
בלבד

ריה"ל - ר' יהודה הלוי

- רבי יהודה הלוי, ריה"ל (1085 – 1140) נמנה עם חשובי הוגי הדעות וגדולי המשוררים שקמו לעם ישראל. ריה"ל חי את רוב שנותיו בספרד ופעל בה בתחומים שונים: חיבר שירים רבים, עסק בפעילות ציבורית, שימש כרופא ופיתח תפיסה רוחנית ומחשבתית מיוחדת במינה. גולת הכותרת של יצירתו המחשבתית היא "ספר הכוזרי". ספר זה נחשב לאחד מהספרים המרכזיים והמשפיעים ביותר על המחשבה היהודית. בניגוד לרמב"ם (שחי מעט אחריו) שניסה לשלב בין היהדות לפילוסופיה, ריה"ל יצא נגד שילוב זה וטען כי האמונה היהודית שונה במהותה מן הפילוסופיה. לקראת סוף חייו גמלה בלבו ההחלטה לעלות לארץ, על אף הקשיים המרובים לעשות זאת באותה תקופה. ריה"ל הפליג למצרים ומשם תכנן להמשיך לארץ. במצרים הוא התעכב לתקופה מסוימת ולא ידוע אם אכן הצליח להגיע לבסוף לארץ או מת במצרים. לפי האגדה, הגיע ריה"ל לירושלים ושם נדרס ע"י פרש ערבי.

רבי יהודה הלוי (ריה"ל, "הכוזרי", מאמר שני סעיף כ"ו, ומאמר חמישי סעיפים א'-ב')

*

• הדרגה הגבוהה ביותר- תמימות

אך מי שנטה לשאלות- שיברר את
התשובות מתוך מקור אלוקי ולא יפול
לסברות רעות

• מאמר שני, סעיף כ"ו

- ...אין אני טוען ואומר בהחלט – חלילה לי מאל! – כי פגנת העבודה הזאת היא הסדר הזה אשר אמרתי – להפך! אל נכון נעלם הדבר ונעלה מזה, אומר אני: תורת האלהים היא, ומי שקבלה בתמימות, בלי התפלפלות ובלי התחכמות, מעלה הוא מן המתחכם והחוקר; אך מי שנטה מן המדרגה העליונה הזאת אל המחקר, מוטב לו כי יבקש טעם לדברים האלה אשר יסודם בחכמה האלהית מאשר יעזבם לסברות רעות ולספקות המביאים את האדם לאבדון.

•

מאמר חמישי, סעיפים א', ב'

אמר הכוזרי:

כי מתוך שחסרתי את המדרגה העליונה, והיא האמונה הטהורה, הבאה לא בדרך החקירה, וכבר היו לי מקדם ספקות וסברות משלי, ועמדתי במשא ומתן עליהם עם פילוסופים ועם אנשי אמות שונות ודתות שונות, ראוי הדבר כי אלך בדרך המדע ואתלמד במלאכת הוכוח, למען אדע להשיב על הדעות הנפסדות ולא אשאר בבערות. **כי אין המסרת טובה כי אם לנפש השלוח, ואלו הנפש הנבוכיה – יותר ראוי לה המחקר –** ביחוד אם מחקר זה מגיע בסופו אל אמות המסרת, כי אז תתאחדנה אצל האדם שתי המדרגות, זאת אומרת: המדע והמסרת גם יחד.

אמר החבר:

וכי יש בתוכנו נפש שלוח שאינה נפתית לדעות השונות המנסרות בעולם – דעות חכמי הטבע והאצטגנינים... בימינו אין אדם מגיע אל האמונה כי אם לאחר שעבר את כל מדרגות הכפירה המרבות – אך "ימי החיים קצרים, והמלאכה מרבה", **ורק יחידים, והם המועטים, נתנה להם מתנת האמונה מטבע:** הללו אין כל הדעות ההן פוגעות בהם, כי עומדים הם מיד על מקום הטעות אשר בהן.

• נפש שלווה = מסורת

• נפש נבוכה = מחקר

• ובנינו....- רוב האנשים הם בעלי נפש נבוכה- מלבד יחידי סגולה

וכאשר האדם יכרך אל המסורת והשאלות יתחברו יחד

כיצד מתייחס ריה"ל לשאלת החקירה?

חקירת
האמונה

• אמונה
תמימה

הר קוק

רבינו
בחי

רמח"ל

רס"ג

ריה"ל
מלכתחילה- אמונה
שלמה(נפש שלוח)
בדיעבד- חקירה
רוב האנשים הם
בעלי נפש נבוכה

ר נחמן-
אמונה
תמימה
בלבד

חקירת
האמונה

• אמונה
תמימה

הר קוק

רבינו
בחי

רמח"ל

רס"ג

ריה"ל
מלכתחילה- אמונה
שלמה(נפש שלוח)
בדיעבד- חקירה
רוב האנשים הם
בעלי נפש נבוכה

ר נחמן-
אמונה
תמימה
בלבד

רס"ג- ר' סעדיה גאון 882-942

היה איש אשכולות , מגאוני בבל. בגיל 46 מונה לראש ישיבת סורא בבגדד. היקף מפעלו הספרותי ! היה גדול ביותר: הוא כתב ספרים בענייני הלשון העברית ודקדוקה , פיוטים, פרשנות מקרא, ונושאים תאולוגיים ופילוסופיים . וכן ערך את סידור התפילה. בתחומים רבים הוא נחשב למייסד וראשון. הראשון שחיבר ספר שיטתי ומקיף בפילוסופיה יהודית, ספר אמונות ודעות (אחרי כ-400 שנה בהם אין לנו שום ספר בנושא). כמו כן, הוא הראשון שלחם בקראים בכלים ספרותיים ושיטתיים.

רבי אברהם בן עזרא , פילוסוף יהודי שחי לאחר רס"ג, כינה את רס"ג "ראש המדברים בכל מקום", כשכוונתו לשבח את בקיאותו של רס"ג בכל המקצועות ובמיוחד בפילוסופיה, ואת העובדה שבמקצועות רבים היה רס"ג חלוץ וסולל דרך

מהם הדילמות
שעומדות בפני רס"ג
בבואו לכתוב את
הספר אמונות ודעות
?

• רס"ג מצוי בין בני האדם ומזהה 4 סוגים של אנשים.

ואֲשֶׁר הֵבִיאֲנִי לְבֵּאֵר דְּבַר זֶה הוּא מִפְּנֵי שְׂרָאִיתִי רַבִּים מִבְּנֵי אָדָם בְּאֶפְסָן זֶה בְּאִמוּנוֹתֵיהֶם וְדַעוֹתֵיהֶם, מֵהֶם (1) מִי שֶׁכִּבֵּר הִגִּיעַ אֶל הָאֱמֶת וְהוּא יוֹדְעוֹ וְשִׁמְחָה, וְעָלְיוֹ אָמַר הִנָּבִיא: "נִמְצָאוּ דְבָרֶיךָ וְאִכְלָם וַיְהִי דְבָרְךָ לִי לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחַת לִבִּי" (ירמיה, ט"ו, ט"ז).

וּמֵהֶם (2) מִי שֶׁכִּבֵּר הִגִּיעַ אֶל הָאֱמֶת וַיֵּשׁ לוֹ בּוֹ סִפְּקוֹת וַאֲיִנו בְּרוּר לוֹ וַאֲיִנו מַחֲזִיק בּוֹ, וְעָלְיוֹ אָמַר הִנָּבִיא: "אֶכְתֹּב-לוֹ רַבִּי תוֹרָתִי כְמוֹ זֶר נִחֲשָׁבוּ" (הושע, ח', י"ב).

וּמֵהֶם (3) מִי שֶׁכִּבֵּר אֱמֶת אֶת הַשּׁוֹא מִתּוֹךְ דִּמְיוֹן שֶׁהוּא הָאֱמֶת וְהָרִי הוּא מַחֲזִיק בַּשּׁוֹא וְעוֹזֵב אֶת הַיִּשְׁרָה, וְעָלְיוֹ הוּא אוֹמֵר: "אֵל יֵאֱמָן בִּשְׁוֹן נִתְעָה כִּי שׁוֹא תִהְיֶה תִּמְוִרְתּוֹ" (איוב, ט"ו, ל"א).

וּמֵהֶם (4) מִי שֶׁהִנְהִיג אֶת עַצְמוֹ בַּשּׁטָה מְסִימָת זְמַן מְסִיִּים וְדַחְאָה בְּגִלְל סְתִירָה שֶׁמֵּצֵא בָּהּ, וְעֵבֶר לַשּׁטָה אַחֶרֶת זְמַן מְסִיִּים, וּפְרָשׁ מִמָּוֶה בְּגִלְל דְּבַר מוֹזֵר שָׂפָה, וְעֵבֶר לְאַחֶרֶת זְמַן מְסִיִּים, וְעֵזְבָה בְּגִלְל עֲנִיָּן נִפְסָד שֶׁמֵּצֵא בָּהּ, וְהָרִי הוּא נִבּוֹךְ בְּתִהְיוּכּוֹת כָּל יָמָיו, וְהָרִי הוּא דוֹמָה לְמִי שֶׁרוֹצֵה לְלַכֵּת אֶל עִיר וַאֲיִנו מְכִיר אֶת הַדֶּרֶךְ אֵלָיָהּ, וְהִיא מְהֻלָּךְ פְּרָסָה בְּשִׁבִּיל זֶה, וְנִבּוֹךְ וְחוֹזֵר, וּמְהֻלָּךְ בְּשִׁנֵּי פְרָסָה וְנִבּוֹךְ וְחוֹזֵר, וְכֵן בְּשִׁלְיָשִׁי וּבְרַבִּיעִי, וְעָלְיוֹ אָמַר הַכְּתוּב: "עֲמַל הַכְּסִילִים תִּיגָעֶנּוּ אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְלַכֵּת אֶל עִיר" (קהלת, י', ט"ו), כְּלוּמָר: כְּאֲשֶׁר לֹא יָדַע.

וְכַאֲשֶׁר עֲמַדְתִּי עַל יְסוּדוֹת אֵלּוּ וְרַע תּוֹצְאוֹתֵיהֶן, לְבִי זָחִיל עַל מִינֵי מִין הָאָדָם, וְתִהְיֶה נִפְשִׁי לְאוֹמְתָנּוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִמָּה שְׂרָאִיתִי בְּזִמְנֵי זֶה אֲשֶׁר רַבִּים מִן הַמַּאֲמִינִים אֵין אֱמוּנָתָם צְרוּפָה וְדַעוֹתֵיהֶם בִּלְתִּי נְכוֹנוֹת, וְרַבִּים מִמַּאֲמִינֵי הַשּׁוֹא מִתְּפָאֲרִים בְּהֶבֶל, וַיֵּשׁ שִׁמְתִּפְאָרִים עַל בַּעֲלֵי הָאֱמֶת וְהֵם הַתּוֹעִים. וְרָאִיתִי בְּנֵי אָדָם כְּאֵלּוּ טִבְעוּ בֵּינָם הַסִּפְּקוֹת. וְכִבֵּר הִצִּיפוּ אוֹתָם מִיָּמֵי הַפְּקוּקִים, וַאֲיִן אֱמוּדָאֵי שִׁנְעֵלָם מִמַּעַמְקֵיהֶם, וְלֹא שׁוּחָה יַחֲזִיק בִּידֵיהֶם שִׁנְעֵבְרוּם, וַיֵּשׁ בְּיָדֵי מִמָּה שֶׁלְּמַדְנֵי אֱלֹהֵי מַה שֶׁאִסְעָדָם בּוֹ, וּבִיכְלָתִי מִמָּה שֶׁחֲנִנִּי מַה שֶׁאִסְמַכְם בּוֹ, וְרָאִיתִי שְׁחוּבָה עָלֶי לַעֲזֹרָם...

מסקנה

הטענות איתם צריך להתמודד הרס"ג

- 1. טענת בני האדם: העיון מביא לידי כפירה

- תשובת רסג: זו סטיגמה

- 2. טענה בשם חז"ל: מדברי המשנה מסיקים שחז"ל אסרו על העיון והחקירה.

- תשובת רסג: ע"פ פס' מישעיהו מסיקים שחובה להבין (קודם לחז"ל)

ואם יאמר אדם היאך נשליט עלינו את העיון במדעים ודיוקן עד שנקבעם לנו לדעה כפי שיתכוננו ויתאשרו ונהרי בני אדם מכחישים מלאכה זו, ובעיניהם העיון מביא לידי כפירה ומוציא אל האפיקורסות,

אומר, אין זה אלא בעיני המונייהם, כמו שאתה רואה המוני הארץ היו חושבים שכל מי שהלך אל ארץ הודו מתעשר...

ואם יאמר, הרי גדולי חכמי ישראל הזהירו מזה, ובפרט העיון בראשית הזמן וראשית המקום, והוא אמרם:

"כל המסתפל בארבעה דברים, ראוי לו כאלו לא בא לעולם - מה למטה מה למעלה מה לפנים מה לאחור" (משנה חגיגה, פ"ב, מ"א).

נאמר בעזרת הרחמן, כי העיון האמתי לא יתכן שימנעונו ממנו, ונהרי בוראנו כבר צונו עליו עם המסרת האמתית, כאמרו: "הלוא תדעו הלוא תשמעו הלוא הגד מראש לכם הלוא הבינותם מוסדות הארץ" (ישעיה מ', כ"א)...

איך מתיישבת הסתירה בין דברי חז"ל לישעיהו?

אבל מנעו מלהניח ספרי הנביאים בצד
ולהחזיק במה שיראה לכל אחד ואחד
מדעת עצמו בהעלותו במחשבתו עניני
ראשית המקום והזמן, כי מי שמעין באפן
זה אפשר שיכזין אל האמת ואפשר שיטעה,
ועד אשר ישיג את האמת הרי הוא ללא
אמונה ואפלו אם יגיע אל האמונה אין
בטחון שלא תעקר ממנו בגלל איזו טעות
שתראה לו ותפסיד לו דעותיו, והרי כלנו
מסכימים שהעושה כן טועה ואף על פי
שהוא בעל עיון, אבל חוקרים אנו קהל בני
ישראל ומעינים שלא בדרך הזו, והיא אשר
אזכרנה ואבארנה בעזרת הרחמן

להניח בצד את כל המסורת
ולהתבסס רק על חקירה
(מה שאני לא מבין אני לא
עושה....)

יקבל קודם כל את המסורת ואח"כ
יאמת אותה בשכלו (מ.ש.ל)

הסיבות שבגללם חייבים לאמת בשכלנו את מה שקבלנו בנבואה?

• 1. שנבהיר לעצמנו בעזרת השכל
את מה המסורת

• 2. שנדע לענות על שאלות שאחרים
ישאלו אותנו

דַּע יַחַדְּךָ ה' אֶתְּהָהּ הַמַּעֲשִׂין בְּסִפְרָא זֶה, כִּי מִה שֶׁאַנְחֵנוּ חוֹקְרִים
וּמַעֲשִׂיִּים בְּעֵינֵינוּ אֲמוּנָתֵנוּ הוּא לְשָׁנִי עֵינֵינוּ, הָאֶחָד כְּדִי
שִׁיתְּאֵמֶת לָנוּ בַּפֶּעַל מִה שֶׁיִּדְעֵנוּ מִפִּי נְבִיאֵי ה' בִּידְעָהּ וְהַשָּׁנִי
כְּדִי שֶׁנִּשְׁיב לְכָל מִי שֶׁיִּטְעֵן עָלֵינוּ בְּעֵינֵינוּ אֲמוּנָתֵנוּ כִּי ה'
וַיִּתְּעַלֶּה לְמַדְּנוּ כָּל מִה שֶׁנֶּחֱוֹץ לָנוּ בְּעֵינֵינוּ אֲמוּנָתֵנוּ בְּאִמְצָעוֹת
נְבִיאֵי אַחֲרֵי אֲשֶׁר אֵמֶת לָהֶם אֶת הַנְּבוּאָה עַל יְדֵי הָאוֹתוֹת
וְהַמוֹפְתִּים, אֲזַי צֻנּוּ שֶׁנִּדְעֵ אוֹתָם הָעֵינֵינוּ וְנִשְׁמָרָם וְהוֹדִיעֵנוּ כִּי
כֹּאֲשֶׁר אָנוּ מַעֲשִׂיִּים וְחוֹקְרִים יוֹצִיא לָנוּ הָעֵינִי הָאֵמֶתִי הַשָּׁלֵם
בְּכָל דָּבָר כָּכָל אֲשֶׁר הוֹדִיעֵנוּ בְּדִבְרֵי שְׁלִיחָיו, וְנִתֵּן לָנוּ בְּטָחוֹן
שֶׁלֹּא יִתְּכֵן שֶׁתֵּהָא נִגְדָנוּ הוֹכָחָה מִצַּד הַמַּכְחִישִׁים אֶת דִּתְנוּ,
וְלֹא טַעֲנָה מִצַּד הַמַּפְקִפְקִים בְּאֲמוּנָתֵנוּ, וְזֶהוּ אֲמָרוֹ בְּמָה
שֶׁהוֹדִיעֵנוּ שֶׁכָּל הַדְּבָרִים מִחֲדָשִׁים וְהוּא הַבּוֹרָא חֲדָשָׁם, הוּא
אֶחָד אֵין עֲמוֹ אַחֵר, "כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגִאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת
אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבִּלְעָדִי אֵין אֱלֹהִים" (ישעיה מ"ד,
ו')...

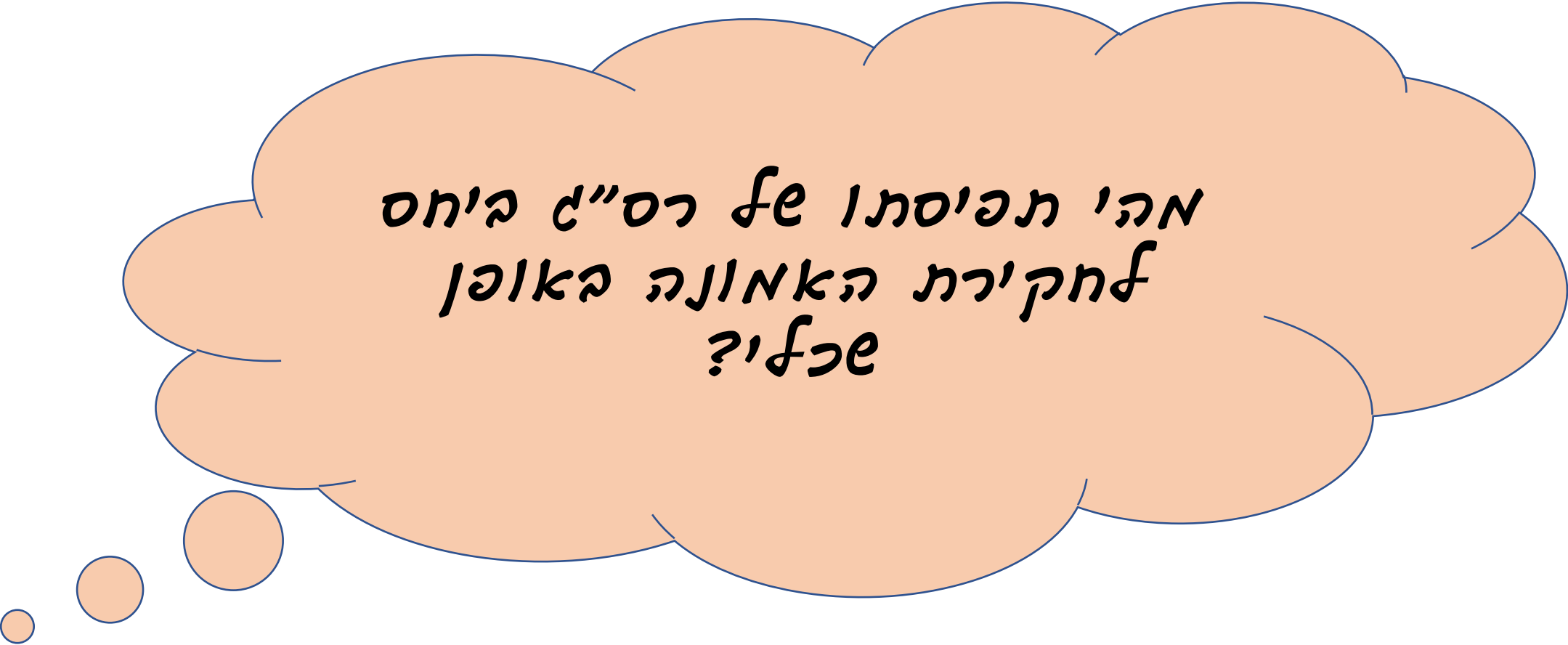
אם כל ענייני הדת ישגו בחקירה ובעיון הנכון וכפי שהודיענו ה', מה היא נקדת החכמה שנתנם לנו בדרך הנבואה, ועשה על כך מופתי האותות הגלויים לא המופתים השכליים?

1. מפני שידוע לפני החכם שהלמודים הנלמדים על ידי העיון לא יגיעו לשלמותם אלא בזמן ממושך, ושהוא אם יפנה אותנו אליהם בידיעת הדת, היינו נשארים זמן רב ללא דת עד אשר תשלם לנו המלאכה ויסתים העסק בה,

2. , ואפשר שרבים ממנו לא תשלם להם המלאכה
מחמת חסרונם,

3. . ויש שלא יסתים לו העסק בה מחמת קצר רוחו, או
שישתלטו עליו הספקות ויביאוהו במבוכה ויעצרוהו

ולפיכך שחרר אותנו, יתהדר ויתרומם, מיד מכל הטרדות האלה, ושגר אלינו את שליחו ומסרם לנו בדרך הודעה, והראנו בעינינו עליהם אותות ומופתים מה שלא ישלט בהם ספק, ולא תמצא שום דרך לדחייתם

מהי תפיסתו של רס"ג ביחס
לחקירת האמונה באופן
שכאי?

חקירת
האמונה

• אמונה
תמימה

הר קוק

רבינו
בחי

רמח"ל

רס"ג
חובה עלינו לפעול
בדרך הבאה:
א. לקבל את המסורת
ב. לאמת בשכלנו את
מה שקבלנו
מהנביאים.

ריה"ל
מלכתחילה- אמונה
שלמה(נפש שלזה)
בדיעבד- חקירה
-רוב האנשים הם
בעלי נפש נבוכה

ר נחמן-
אמונה
תמימה
בלבד

רמח"ל - ר משה חיים לוצאטו (ה'תס"ז, 1707 - במאי 1746).

נולד בפדובה שבאיטליה

בשנת ה'תפ"ב (1722), כשרמח"ל היה בן חמש-עשרה, עזב רבו רבי ישעיהו באסאן את פדובה. עם עזיבתו של הרב באסאן את פדובה עבר רמח"ל ללמוד לבדו בביתו, והצטרף לחבורת צעירים בשם "מבקשי ה'" שעסקה בלימוד קבלה בצוותא. רמח"ל התפרסם בכישרונותיו המיוחדים, ונאמר עליו כי בגיל ארבע עשרה ידע בעל-פה את כל הש"ס ואת כל כתבי האר"י וספר הזוהר.

במשך אותו זמן עסק גם בספרות כללית. כתב מחזות וספרי לשון

בראש חודש סיוון ה'תפ"ז (21 במאי 1727) חווה רמח"ל התגלות רוחנית של מגיד שעל פי תיאורו גילה לו סודות קבליים רבים :

את הגילוי הראשון רדפו גילויים נוספים. אך את עובדת הגילויים הסתיר במשך כחצי שנה. אחרי זמן מה שיתף רמח"ל בסוד את תלמידיו, והדבר עורר התלהבות והערצה כבירה לרמח"ל.

אך יחד עם זאת עוררה פולמוס גדול והאשמות חסרות שחר שנבעו בעיקר מפחד, חוסר הבנה, וקנאה בבחור צעיר ורך לימים שזכה להגיע למעלות נדירות. הרמח"ל מצידו הצטנע ככל האפשר וקרא לכל התוהים לבא, לבדוק ולתהות על קנקנו. בחודש אב ה'ת"ץ (1730) אולץ רמח"ל להפקיד את ארגז כתביו. ב' מפתחות התיבה הופקדו בנפרד, אחד בידי רבו ואחד בידי ה"ב"ד של וונציה. כמו כן אולץ רמח"ל להצהיר בשבועה בפני רבני וונציה שלא יוציא החוצה את דברי המגיד.

עותקים בודדים של חלק מספרי רמח"ל שרדו בכתבי יד, ומהם התפשטו והועתקו בסתר עד הדפסתם במחצית השנייה של המאה ה-20.

בשנת ה'תק"ג (1743) עזב רמח"ל את אמסטרדם עם אשתו ובנו ועלה לארץ ישראל. לאחר שעגן בעכו קבע בה את מגוריו. באופן לא ברור, ללא מקור וללא מסורת מיוחס בית כנסת יהודי בעכו העתיקה כמקום מדרשו ותפילתו,

רמח"ל נפטר במגפת דבר עם אשתו ובנו היחיד בכ"ו באייר. רק שני תיעודים נותרו מעת שהותו בארץ. הראשונה היא איגרת שנשלחה מעכו לתלמידיו באירופה ביום א' כ"ב לחודש תמוז שנת תק"ג (3 יולי 1743):

במשך השנים שאחרי מותו והכרת גדולתו בתורה מתוך הכתבים ששרדו, גוועו לחלוטין ההאשמות נגדו והוא הפך לנערץ על כל פלגי היהדות. ה"מתנגדים" הושפעו ממנו רבות, בעקבות ההערכה הרבה לה זכה אצל הגר"א.

- ספרו מסילת ישרים הפך לספר יסוד המרכזי והבסיסי ביותר בפעילות של תנועת המוסר שהתעוררה באמצע המאה ה-19, והשפיע על עולם הישיבות כולו עד היום. ספר זה התקבל על כלל ישראל עוד בחייו ובכללם על מתנגדיו.
- תנועת החסידות לא קיבלה רבות משיטתו במפורש, אך ישנן השקפות שמקורן בספריו.
- תנועת ההשכלה אהדה את מחזותיו, וראתה בהם את הפתיחה ליצירה ספרותית חילונית חדשה.
- הרעיונות הציוניים של הרב קוק התבססו על הקבלה ובראש ובראשונה על תורת הגר"א והרמח"ל שהוא קושרם יחד.
- ישיבות המקובלים החלו בעשורים האחרונים להכיר את שיטתו הקבלית המיוחדת וללומדה, במיוחד בעקבות ספרים ומחקרים שהחלו להתפרסם בתחום זה, ובראשם^[13] סידור הרמח"ל השלם "סידור הכוונות הראשון למקובלים שנכתב ע"פ שיטתו וכולל את כל כוונות האר"י והרמח"ל,

רמח"ל הקדמה למסילת ישרים

אמר המחבר: החבור הזה לא חברתיו ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפרסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברב דברי, אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רב פרסומם וכנגד מה שאמתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חדושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה. כי יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה. ותראה, אם תתבונן בהנהגת ברב העולם, כי רב אנשי השכל המהיר והפקחים החריפים, ישימו רב התבוננם והסתכלותם בדקות החכמות ועמק העיונים איש איש כפי נטית שכלו וחשקו הטבעי. כי יש שיטתו מאד במחקר הבריאה והטבע, ואחרים יתנו כל עינם לתכונה ולהנדסה. אחרים למלאכות, ואחרים יכנסו יותר אל הקדש, דהינו, למד התורה הקדושה. מהם בפלפולי ההלכות, מהם במדרשים, מהם בפסקי הדינים. אך מעטים יהיו מן המין הזה אשר יקבעו עין ולימוד על ענייני שלמות העבודה, על האהבה, על היראה, על הדבקות, ועל כל שאר חלקי החסידות. ולא מפני שאין דברים אלה עקרים אצלם, כי אם תשאל להם, כל אחד יאמר שזהו העקר הגדול. ושאם ידמה חכם, שיהיה חכם באמת, שלא יתבררו אצלו כל הדברים האלה. אך מה שלא ירבו לעין עליו הוא מפני רב פרסום הדברים ופשיטותם אצלם שלא יראה להם צורך להוציא בעיניהם זמן רב. ולא יאמר למד הדברים האלה וקריאת הספרים מזה המין, כי אם אצל אותם שאין שכלם כל כך דק וקרוב להיות גס, שאלה תראה אותם שוקדים על כל זה ולא יזוזו ממנו, עד שלפי מנהג הנהג בעולם כשתראה אחד מתחסד לא תוכל להמנע מלחשד אותו לגס השכל. ואולם תולדות המנהג הזה רעות מאד לחכמים ולבלתי חכמים, כי גורם שמאלה ומאלה יחסר החסידות האמתית ויהיה יקר מאד למצא אותו בעולם. כי יחסר מן החכמים למעוט עיונם בו, ויחסר מן הבלתי חכמים למעוט השגתם אותו, עד שיידמו רב בני האדם שהחסידות תלי באמירת מזמורים הרבה, וזוויים ארכים מאד, צומות קשים, וטבילות קרח ושלג, כלם דברים אשר אין השכל נח בהם ואין הדעת שוקטה. והחסידות האמתית הנרצה והנחמד, רחוק מציוור שכלנו. כי זה דבר פשוט, מלתא דלא רמיא עלה דאיניש, לאו אדעתה. ואף על פי שכבר קבועים בלב כל האדם הישר התחלותיו ויסודותיו, אם לא יעסק בהם יראה פרטיו ולא יפירם, יעבר עליהם ולא ירגיש בהם. ראה כי אין דברי החסידות וענייני היראה והאהבה וטהרת הלב דברים מטבעיים באדם עד שלא יצטרכו אמצעים לקנותם, אלא ימצאו אותם בני האדם בעצמם כמו שימצאו כל תנועותיהם הטבעיות. כשנה והיקיצה, הרעב והשבע, וכל שאר התנועות החקוקות בטבענו. אלא ודאי שצריכים הם לאמצעים ולתחבולות לקנות אותם, ולא יבצרו גם כן מפסידים להם שירחיקו מן האדם, ולא יחסרו דרכים להרחיק מפסידיהם. אם כן אפוא איך לא יצטרך להוציא זמן על העיון הזה לדעת אמתת הדברים ולדעת הדרך לקנותם ולקיימם.

לימוד האמונה ועבודת החסידות = עבודת המידות.

התועלת מגיעה בלימוד חוזק ושיטת של הספר.

המידות אינן מגיעות בטבעיות לאדם ואם לא יחזרו וישנו אותם הם ישתכחו.

הבעיה: ישנה תחושה שנושא זה אינו מצריך לימוד משום שהוא כבר מפורסם וידוע ולכן

החכמים אינו עוסקים בו ומי שלומד אותו אלו הטפשים שאינם מבינים נכון ומפרשים את

עבודת החסידות כפרישות.

וכתוצאה מכך הנושא מוזנח.

מֵאֵין תְּבוֹא הַחֲכָמָה הַזֹּאת בְּלִב הָאָדָם אִם לֹא יִבְקֶשׁנָה. וְכִיּוֹן שֶׁכִּבְר הַתְּאֻמָּת
אֶצֶל כָּל חָכָם צָרָךְ תְּמִימוּת הָעֲבוּדָה וְחוּבַת טְהוּרָתָהּ וְנִקְיוֹנָהּ שֶׁזֹּלֶת אֵלֶּה אֵינָה
נִרְצִית וְדֹאִי כָלֵל, אֲלֹא נִמְאָסָת וּמִתְעַבֶּת, כִּי כָל לִבְבוֹת דּוֹרֵשׁ ה' וְכָל יֵצֶר
מִחֻשְׁבוֹת הוּא מִבֵּין, מֶה נֶעֱנֶה בַּיּוֹם תּוֹכָחָה אִם הִתְרַשְׁלֵנוּ מִן הָעֵיּוֹן הַזֶּה וְהִנַּחְנוּ
דְּבָר שֶׁהוּא כָּל כֶּה מְטִל עָלֵינוּ שֶׁהוּא עֶקֶר מֶה ה' אֱלֹהֵינוּ שׁוֹאֵל מֵעַמּוֹ. הֵיטָכֵן
שִׁיגַע וַיַּעֲמַל שְׁכָלְנוּ בַּחֲקִירוֹת אֲשֶׁר לֹא נִתְחַיְּבוּ בָם, בְּפִלְפוּלִים אֲשֶׁר לֹא יֵצֵא
לָנוּ שׁוּם פְּרִי מֵהֶם וְדִינִים אֲשֶׁר אֵינָם שִׂיכִים לָנוּ, וּמֶה שְׁחִיבִים אָנוּ לְבוֹרְאָנוּ
חוּבָה רַבָּה נַעֲזְבֶהוּ לְהַרְגֵּל וּנְגַיְּחוּ לְמַצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה. אִם לֹא נִסְתַּכְּלֵנוּ וְלֹא
עֵינֵנוּ מֶה הִיא הַיִּרְאָה הָאֲמִתִּית וּמֶה עֲנָפִיָּה, אֵיךְ נִקְנָה אוֹתָהּ וְאֵיךְ נִמְלֹט מִן
הַהֶבֶל הָעוֹלָמִי הַמְּשַׁכֵּחַ אוֹתָהּ מִלְּבָנוּ. הֲלֹא תִשְׁכַּח וְתִלָּךְ אֵף עַל פִּי שִׁידְעָנוּ
חוּבָתָהּ. הָאֱהָבָה כְּמוֹ כֵּן, אִם לֹא נִשְׁתַּדֵּל לִקְבֹּעַ אוֹתָהּ בְּלִבְבֵנוּ בְּכָח כָּל
הָאֲמָצְעִים הַמְּגִיעִים אוֹתָנוּ לָזֶה אֵיךְ נִמְצָאָה בָּנוּ? מֵאֵין יְבוֹא הַדְּבָקוֹת
וְהַהֲתַלְּטוֹת בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַם תּוֹרָתוֹ אִם לֹא נִשְׁעָה אֶל גְּדֻלָּתוֹ וְאֶל
רוֹמְמוֹתָיו אֲשֶׁר יוֹלִיד בְּלִבְנוּ הַדְּבָקוֹת הַזֶּה? אֵיךְ תִּטְהַר מִחֻשְׁבֵּתָנוּ אִם לֹא
נִשְׁתַּדֵּל לְנִקְיוֹתָהּ מִן הַמוּמִין שֶׁמְטִיל בָּהּ הַטֶּבַע הַגּוֹפִנִי. וְהַמְדוֹת כָּלֵם הַצָּרִיכוֹת
כְּמוֹ כֵּן תִּקּוֹן וְהַיִּשְׁרָה, מִי יִישֶׁר וּמִי יִתְקַנֵּם אִם לֹא נָשִׁים לֵב עֲלֵיהֶם וְלֹא נִדְקְדַק
בְּדָבָר דְּקָדוּק גָּדוֹל. הֲלֹא אִם עֵינֵנוּ עַל הַדְּבָר עֵיּוֹן אֲמִתִּי, הֵינֵנוּ מוֹצְאִים אוֹתוֹ עַל
אֲמִתּוֹ וּמִיטִיבִים לַעֲצָמָנוּ, וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ לְאַחֲרִים וּמִיטִיבִים לָהֶם גַּם כֵּן. הוּא
מֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה (מְשֻׁלִּי ב', ד'-ה'): "אִם תִּבְקֶשׁנָה כַּכֶּסֶף וְכַמְטָמָנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה,
אֲזַ תִּבִּין יִרְאֵת ה'". אֵינֵנוּ אוֹמְרִים אֲזַ תִּבִּין פִּילוֹסוֹפִיָּה, אֲזַ תִּבִּין תְּכוּנָה, אֲזַ תִּבִּין
רְפוּאָה, אֲזַ תִּבִּין דִּינִים, אֲזַ תִּבִּין הִלְכוֹת, אֲלֹא אֲזַ תִּבִּין יִרְאֵת ה'. הֲרִי לָךְ,
שְׁלֵהֲבִין הַיִּרְאָה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ אוֹתָהּ כַּכֶּסֶף וְלַחֲפֹשׁ אוֹתָהּ כַּמְטָמוֹנִים.

יש לחפש את חכמת האמונה
והיראה ולהשקיע בה כמו
חיפוש מטמונים. כי היא
הדרישה המרכזית מהקב"ה.
כל לימדה אחרת היא בגדר
רשות.

רבינו בחיי אבן פקודה 1050 – 1120),

ידוע בשם רבינו בחיי, היה דיין ופילוסוף יהודי שגדל וחי בעיר סרגוסה שבספרד המוסלמית בתור הזהב של יהדות ספרד, ומחבר הספר תורת חובות הלבבות.

ספרו העיקרי, "תורת חובות הלבבות" (מוכר גם בשם "חובת הלבבות"), הוא ניסוח של תורת מוסר יהודית. הספר נכתב בערבית ותורגם לעברית לראשונה בידי יהודה אבן תיבון בשנת ד'תתקכ"א (1161). לספר הייתה השפעה על יהודים ועל לא-יהודים. הספר תורגם מחדש מעברית לערבית וליידיש ואפילו לכמה שפות אירופיות. כתב גם שירים שתוכנם תוכחות ובקשות, וכן מיוחס לו ספר נוסף בערבית בשם תורות הנפש.

חיבר גם פיוט בשם "ברכי נפשי".

הקדמה לחובת הלבבות

ערך הרב שבחכמה- יש להשתמש בכלי זה.

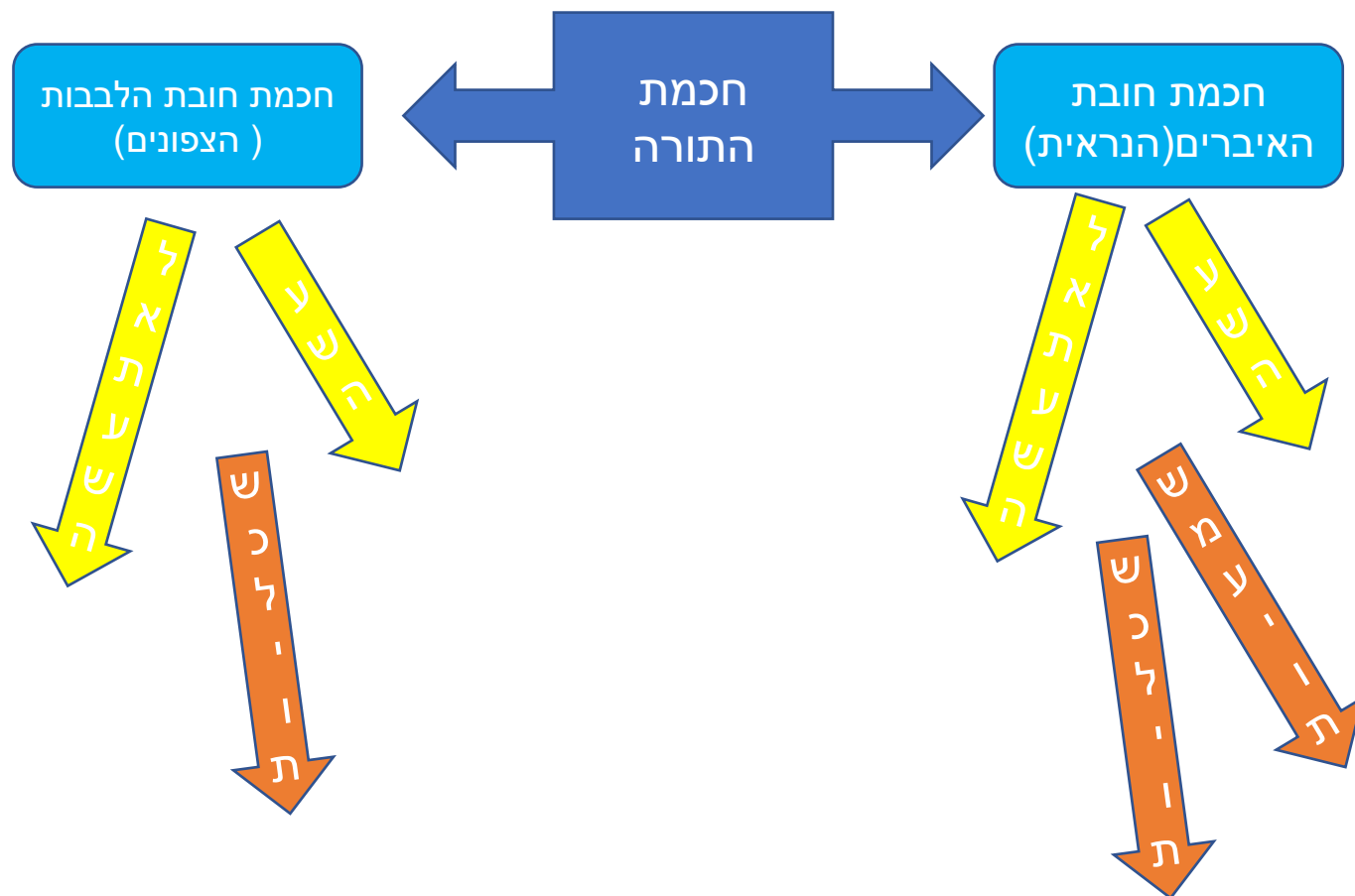
והגדולה שבטובות, אשר היטיב בהם הבורא לעבדיו המדברים, אחרי המציאו אותם על תכונת הפרתם, בהן גמורה והבנתם שלמה, היא החכמה, אשר היא חיי רוחם ונר שכלם והמביאה אותם אל רצון האלהים והמצלת אותם מקצפו בעולם הזה ובעולם הבא, כאשר אמר הכתוב: "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה..."

חכמת התורה מתחלקת לשני חלקים: האחד מהם – לדעת חובות האברים, והיא החכמה הנראית, והשני – לדעת חובות הלבבות, והם: המצפונים, והיא: החכמה הצפונה.

חובות האברים יחלקו לשני חלקים: האחד מהם – מצוות, שמחייב בהם השכל אפילו אם לא חיבה בהן התורה, והחלק השני, מצוות השמע שאין

השכל מחייב בהם ולא דוחה אותם, כאסור בשר בחלב ושעטנז וכלאים והדומה להם ממה שנעלמה ממנו עלת אסורם ועלת חיוב מה שנתחייבנו מהן. אך חובות הלבבות כל שרשיהן הן מן השכל כאשר אבאר בעזרת השם.

וממצוות עשה שבחובות הלבבות: שנאמין כי יש לעולם בורא ברא מאין ושאין כמוהו, ונשקבל עלינו יחודו ונעבדהו בלבנו ונשתבון בפלאי יצירותיו, כדי שיהיו לנו לאות עליו ונבטח בו ונשכנע מפניו ונניח אותו ונפחד ונבוש מהשקיפו על נגלותינו ונסתרותינו ונשכסף לרצונו ונחד מעשינו לשמו ונאבהב את אהביו, כדי להתקרב אליו ונשנא את שונאיו והדומה לזה ממה שאינו נראה מן האברים...

רבינו בחיי מחפש ספר ללמוד את חובת הלבבות ולא מוצא הוא טועה בליבו מדוע לא כתבו ספר? שמא חובות אלה הן בגדר רשות?

ומפני שחכמת המצוות שבתורה על שני
ענינים : האחד מהם גלוי והשני נסתר, עינתי
בספרי הקדמונים, שהיו אחרי אנשי
התלמוד, אשר חברו בעניני המצוות חבורים
רבים, לעמד על חכמת הענין הנסתר...
וחקרתי עליהם ולא מצאתי בהם ספר
מיחד בחכמת המצפון. וראיתי החכמה
הזאת, שהיא חכמת חובות הלבבות,
שהניחיה ולא חבריה בספר, שיהיה כולל
שרשיה, ושהיא כארץ עזובה, ולא סדרה
בחבור שיקיף את כל פרקיה, ותמהתי על זה
תמיהה גדולה, עד שאמרתי בלבי, שפא
המין הזה מן המצוות, אין אנחנו חייבים בו
מן התורה אלא שחיובו מדרך המוסר
להורות הדרך הנכונה והישרה, וכמוהו כמו
התוספות, שהם רשות שאין אנחנו נתבעין
בהם ולא נענשים, אם נתעלם מהם, ועל כן
הניחו הקדמונים לחברה בספר,

הוכחות לחובת הלבבות

foe

האדם מורכב
מגוף ונפש,
הגיוני שיעבוד
את הקב"ה
בכל חלקיו.

תורה

יש המון
מצוות של
חובת
הלבבות
בתורה

חל"ל

מדברים המון
על חשיבות
מצוות אלו

תדירות: אולי אלו מצוות נדירות?

ביצוע: כולם בקיאים ומקפידים

(1) מן השכל, שאמרתי, כי כבר נתברר לנו, כי האדם מחבר מנפש וגוף ושניהם מטובות הבורא עלינו: האחד נראה, והשני אינו נראה. ואנחנו חייבים לעבד אותו בעבור זה עבודה גלויה ועבודה צפונה. הגלויה – חובות האברים, כמו: התפלה והצום והצדקה, ולמוד תורה ולמודה, ועשות סכה ולולב וציצית ומזוזה ומעקה, והדומה להם, ממה שייגמר מעשהו על ידי חושי האדם הנראים. אף העבודה הצפונה היא חובות הלבבות, כגון שניחוד האל בלבדתינו, ושנאמין בו ובתורתו, ושנקבל עבודתו ונירא אותו ונקנע מפניו ונבוש ממנו, ונאהב אותו ונבטח בו ונמסר נפשותינו אליו, ושנפרש מאשר ישנא ושניחוד מעשינו לשמו ושנתבונן בטובותיו והדומה לזה ממה שייגמר במחשבת הלב ובמצפון מבלי אברי הגוף הנראים ממנו.

וידעתי דעת ברורה, כי חובות האברים לא תשלמנה לנו כי אם ברצון הלב וספץ הנפש לעשותם ונתאות לבנו לפעל אותם. ואם יעלה במחשבתנו, שאין לבותינו חייבין לבחור בעבודת השם ולחפץ בה, יסתלק מעל אברינו חייב המצות שאנו חייבין בהם, מפני שאין מעשה נשלם מבלי ספץ הנפש בו. וכיון שנתברר, כי הבורא חייב את אברינו במצוותיו, לא היה נכון להניח נפשנו ולבנו, שהם מבחר חלקי עצמנו, שלא יחייבם בעבודתו כפי יכלותם, מפני שבהם גמר העבודה. ועל כן נתחייבנו בחובות גלויות ומצפונינו, כדי שתהיה עבודתנו שלמה וגמורה, וכוללת מצפונינו וגלויותינו לבורא יתברך.

וכאשר התברר לי חייבם מדרך השכל, אמרתי בלבי, שמא הענין הזה אינו כתוב בספר תורתנו, ועל כן הניחו ברו בספר, שיורנו אותו ונראנו ענינו, עד אשר בקשתינו בספר התורה ומצאתיו שנוצר בו פעמים רבות, כמו אמר: "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבך", ואמר: "לאהבה את ה' אלהיך לשמע בקולו ולדבקה בו"... ואמר בלאוין שבהן: לא תחמד אשת רעך ולא תתאנה בית רעך ועבדו ואמתו שורו וחמורו וכל אשר לרעך, לא תקם ולא תטר, לא תשנא את אחיך בלבבך וגומר, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך, ורבים כאלה. ואחר כך השיב את כל העבודה אל הלב ואל הלשון, כמו שנאמר: כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום וגו' לא בשמים היא וגו' ולא מעבר לים היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו...

(3) וכאשר התברר לי חייב מצות הלבבות מן התורה, כאשר התברר מן השכל – חפשתי עליו בדברי רז"ל, ומצאתיו יותר מפרש בדבריהם ממה שהוא מפרש בספרים ומן השכל. קצתו בכלל, כמו שאמר: רחמנא לבא בעי, ואמר: לבא ועינא תרי סרסורי דחטאה ניהו. וקצתו בפרט, במסכת אבות, שאין צרך להאריך בזכרו...

וכאשר נתברר לי חייב החכמה הצפונה מן השכל והפיתוב והקבלה, אמרתי, שמא המין הזה מן המצוות אין אנו חייבין בו בכל עת ובכל מקום, כשמיטה וכיובל וכקרבנות. וכאשר עינתי, מצאתי, שאנו חייבין בו תמיד כל ימינו, בלי הפסק ושאין לנו שום טענה בהנחתו, כמו: יחוד אלהינו בלבבנו ועבדו במצפוננו, וליראה ולאהבה אותו ושנכסף לעשות המצוות שאנחנו חייבין בהן, כמו שאמר הכתוב: "אחלי יכנו דרכי לשמר חקיך", ושנבטח בו ושנמסר נפשותינו אליו...

מצות האברים יש להם מספר ידוע, כמו תרי"ג מצוות, אף מצוות הלבבות רבות מאוד, עד כי אין לתולדותיהן מספר. ואמרתי עוד, שמא הם כל כך מבארות וידועות לכל, וכל בני אדם דבקים בהם, עד שלא נצטרכו לחבר בספר – ועינתי מנהגי בני אדם ברב הדורות הנזכרים בספרים, ומצאתים רחוקים מן המין הזה מן המצוות, אלא הזריזים הפרושים בהם, כפי הנזכר עליהם, אף השאר – כמה היו צריכין להעיר ולהורות אותם, וכל שכן רב אנשי זמננו זה, אשר זלזלו בחקמת רב מצות האברים ועשייתן, כל שכן במצוות הלבבות...

מי שבהם שכלו והכרתו לעמוד על ברור מה שקבל, ועכבוהו מלעין בו בשכלו העצלות והקלות במצות האל ובתורתו – הוא נענש על זה ואשם על אשר התעלם ממנו. וזה הדבר דומה לעבד, שצוהו המלך לקבל ממון מעבדי מלכותו ושימנה המעות וישקלם וירצם, והיה העבד פקח בכל אשר צוהו המלך. ויתחכמו לו עבדי המלכות לפיכך בדברים, עד אשר האמין בהם והביאו הממון אליו ואמרו לו כי הוא שלם במינו ובמשקלו ובמרצו, והאמין להם והתעצל לעמוד על ברור דבריהם והקל במצות המלך. וכאשר הגיע הדבר אל המלך, צוה להביא הממון לפניו. וכאשר שאל אותו על משקלו ומינו, לא יכל להשיב על הדבר, וחיבו המלך על אשר הקל במצותו, וסמך על דברי עבדיו בדבר שהיה יכול לעמד עליו, אפילו אם ימצא הממון כדבריהם. ואלו לא היה בקי בענין, לא היה מתחייב על אשר סמך עליהם.

משל העבד והממון

• מלך = הקב"ה

• עבד = האדם

• המינוי- הקב"ה נתן לנו את החכמה וסומך עלינו

• ההתרשלות = מי שלא לומד מזלזל במתנת הקב"ה.

• מי שבכח שכלו והכרתו לעמד על ברור מה שקבל, ועכבוהו מלעין בו בשכלו העצלות והקלות במצות האל ובתורתו – הוא נענש על זה ואשם על אשר התעלם ממנו. וזה הדבר דומה לעבד, שצוהו המלך לקבל ממון מעבדי מלכותו ושימנה המעות וישקלם וירצם, והיה העבד פקח בכל אשר צוהו המלך. ויתחכמו לו עבדי המלכות לפיסו בדברים, עד אשר האמין בהם והביאו הממון אליו ואמרו לו כי הוא שלם במנינו ובמשקלו ובמראהו, והאמין להם והתעצל לעמד על ברור דבריהם והקל במצות המלך. וכאשר הגיע הדבר אל המלך, צוה להביא הממון לפניו. וכאשר שאל אותו על משקלו ומנינו, לא יכל להשיב על הדבר, וחיבו המלך על אשר הקל במצותו, וסמך על דברי עבדיו בדבר שהיה יכול לעמד עליו, אפלו אם ימצא הממון כדבריהם. ואלו לא היה בקי בענין, לא היה מתחייב על אשר סמך עליהם.

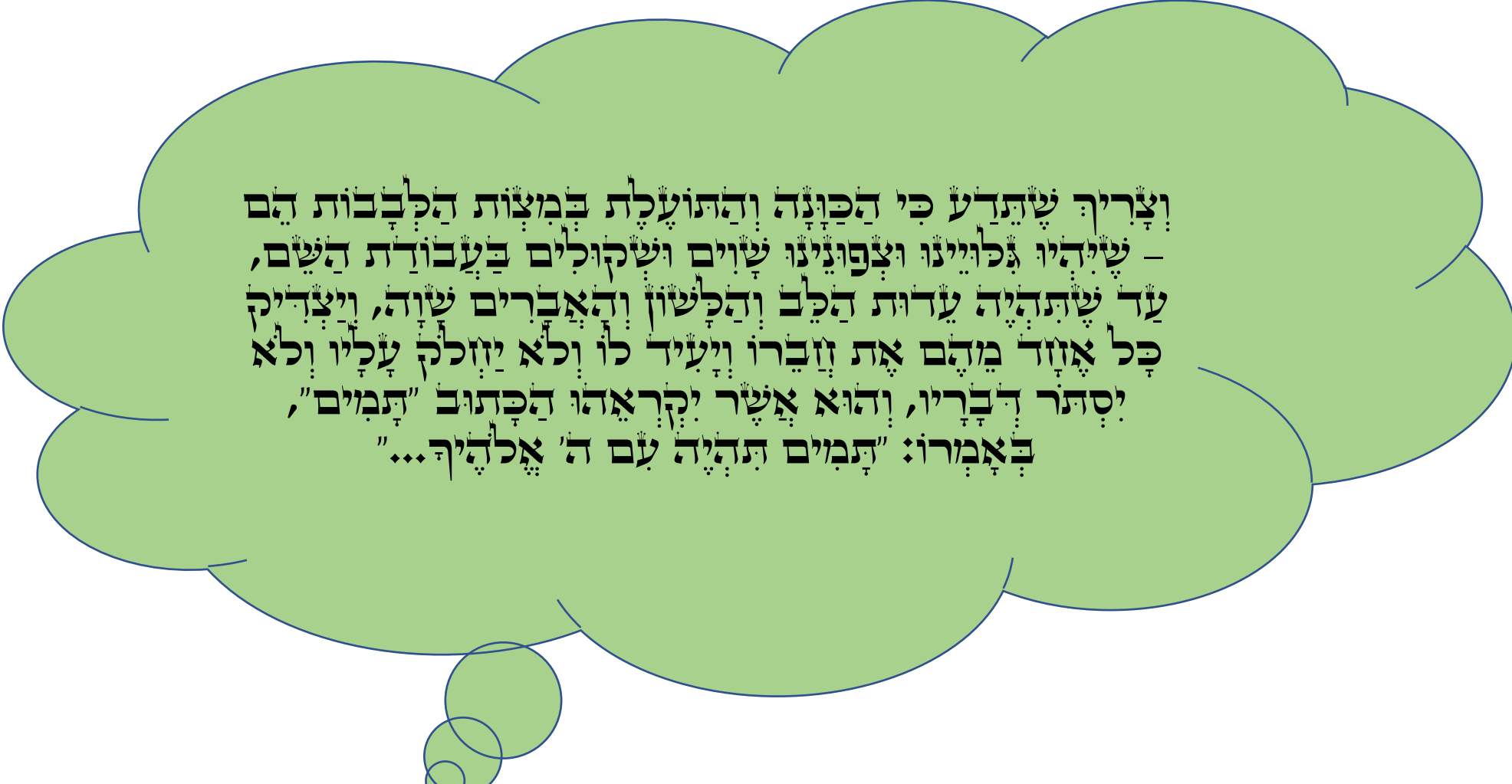
© Can Stock Photo - csp31669878

משל החוזה

**רבינו בחיי רואה עצמו כחוזה
שמגלה את האוצרות
הטמונים ומצרף אותם.
בתקווה שהאחרים יעשו כמותו.**

**זה דומה לאחד מחכמי החוזים שנכנס
בחצר אחד מאוהביו והרגיש שיש בה
מטמון. חקר עליו, וימצאהו כסף שחור,
נשתנית צורתו מן החלודה שעלתה
עליו. לקח ממנו מעט ומרקו במלח
ובחומץ וישטפהו וייפהו, עד ששב
הכסף אל צורתו הנאה ואל הדרו וזיוו,
ואחר כך ציווה בעל הבית לעשות
בשאר המטמון כן. ואני כוונתי לעשות
כן במטמוני הלבבות: לגלות אותם
ולהראות פני זוהר מעלותם, כדי
שיעשה כן מי שרוצה להתקרב אל
האלוהים ולהידבק בו.**

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי הַכּוֹנֵן וְהַתּוֹעֵלֶת בְּמִצּוֹת הַלְבָבוֹת הֵם
– שֵׁיָהוּ גְלוּיֵינוּ וְצַפּוּיֵינוּ שָׁוִים וְשִׁקּוּלִים בְּעִבּוּרַת הַשֵּׁם,
עַד שֶׁתִּהְיֶה עֲדוּת הַלֵּב וְהַלְשׁוֹן וְהַאֲבָרִים שְׁוֹה, וַיִּצְדִּיק
כָּל אֲזוּד מֵהֶם אֶת זִזְכְּרוֹ וַיַּעֲד כּוֹ וְלֹא יִזְכַּק עָלָיו וְלֹא
יִסְתַּר דְּבָרָיו, וְהוּא אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ הַכְּתוּב "תְּמִים",
בְּאִמְרוֹ: "תְּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ..."

• אמונה
תמימה

חקירת
האמונה

הר קוק

רבינו בחיי-
החכמה היא
מתנת אלוקים
חובה ללמוד את
חכמת התורה על
כל חלקיה-
הגלויים והצפונים

רמח"ל
חובה לחזור וללמוד
את נושא האמונה
כל הזמן. אם לא
ילמדו הנושא
ישתכח

רס"ג
חובה עלינו לפעול
בדרך הבאה:
א. לקבל את המסורת
ב. לאמת בשכלנו את
מה שקבלנו
מהנביאים.

ריה"ל
מלכתחילה- אמונה
שלמה(נפש שלוה)
בדיעבד- חקירה
-רוב האנשים הם
בעלי נפש נבוכה

ר נחמן-
אמונה
תמימה
בלבד

הראי"ה קוק, מאמר הדור, עמ' ק"י-קיא

1.

כשהדור הוא שפל, כשמוסרו העצמי הוא נשחת, כשמשגגי הצדק והישר הטבעי אינם מפתחים בו כראוי, אין המחשבה פועלת עליו לא לטובה ולא לרעה, או פועלת פעלה חלושה. אבל כיון שהוא מתעלה, כיון שהוא מרגיש בקרבו אצילות ועדינות נטיה חזקה להשפיל ולהטיב והפכה פנימית בהרבה נתיבות ודרכים של אורחות חיים, אע"פ שאינם גמורים ומשכללים, מפל מקום הרי הוא כבר צמא למחשבה והגיון, ועם זה גם לרגש ישר שמו ורטב, רענן וחי. אמנם במסבות הקדומות, מצד התכונה, שהלמוד התורני, המוסרי והמעשי, היה מרגל להיות לבוש בה בנים שעברו, באותם הימים בכלל עוד לא היה כללות הדור מכשר לדמות שהוא ראוי לשאיפות גדולות, וכל תחלואיו המוסריים היו יכולים להתכנס רק באיזו שפלות של תאנה מאיזה סוג שהיא. – ועכשו הכלל נתרומם על חשבונם של האישים הפרטיים, שזהו בכלל מהלך התולדה האנושית.

2.

בדורות האחרונים רמת האינטליגנציה של האנשים עלתה כתוצאה מכך הפער בין התלמיד למורה הצטמצם ולכן גם רמת היראה ירדה

3.

הקשיים והתלאות הפכו את האנשים למחוספסים שאינם מפחדים מאיומים ומעונשים

ברבי תקופות ההיסטוריה אנו מוצאים חכמים נעלים גדולי רוח בדורות הראשונים, שאנו משתאים על גדלם ועז רוחם, אבל הכלל הוא היה נתון בשפל המצב, בין בדעת בין במוסר, אמת כי נעלה מפל המון היה המון עמנו מצד הקדשה האלהית החופפת עליו, ויהיה לנס. בדורות האחרונים התחילו הענקים להתמעט והכלל הולך ומתעלה. בעמנו נתמעטו הבורים, ולעמיתם נתמעטו והקטנו הגאונים והצדיקים. בתקופה הנמקרה של עכשו הדבר בולט למאד, וזאת העליה של הכלל ההמוני הסבה ג"כ - גם כן - ירידה, שהדור שהוא מוצא את כל מה שהוא שומע ורואה מהורים ומורים קטן מערכו, אז מוסרם אינו לוקח את לבבו ואינו משביר את צמאונו. וגם אינו מטיל עליו שום אימה ופחד, שפבר התעלה בתכונתו מלהיות מעמיד אופי לחייו מפני בריחה מפחד איזה שהיה, בין מוחשי בין ציורי, בין חומרי בין רוחני. הצרות והתלאות הנוראות עשוהו לנקשה ועז, עד שכל בלהות ופחדים לא יזעזעוהו. הוא מכשר רק להתרומם, לקחת באורח חיים ההולכת למעלה למשפיל אבל לא יוכל גם אם ירצה להיות כפוף ושחוח, נושא על נטל, אשר לא יוכל למצא בתוכו רשם של אור חיים, לדעה ורגש ;

מסקנה:

שיטת החינוך צריכה להשתנות יש ללמד מתוך
אהבה עומק ובהירות ולא בשיטות של פעם שפעלו
על איומים והפחדות.
פשוט כי א"א אחרת !!

הוא לא יוכל לשוב מיִרְאָה, אֲבָל מֵאֵד מְכֻשֶׁר הוּא לָשׁוּב
מֵאֲהָבָה שֶׁיִּרְאֶת הָרוֹמְמוֹת תִּתְחַבֵּר עִמָּה. בְּפֶעַל עוֹד לֹא הוֹצִיא
שׁוּם דִּבָּר לְמַעֲשֵׂהוּ דוֹרְנוּ הַנִּרְעָשׁ. אֲבָל בְּכֹחַ יֵשׁ לוֹ רַב. דוֹר כָּזֶה
הוֹצִיא לְהַרְג, בָּעֵז נִפְשׁ, בְּשִׁבִּיל מִטְרוֹת שֶׁהוּא נִשְׁגָּבוֹת לְפִי יָדְעוּ,
וְחָלַק רָשׁוּם מִמֶּנּוּ רַק מִצַּד רָגֶשׁ הַיָּשָׁר, הַצָּדֵק וְהַמַּדְע שֶׁבִקְרָבוֹ,
לֹא יוֹכֵל לִהְיוֹת שָׁפֵל, אֲפִלּוּ אִם הַמִּטְרוֹת הֵן לְגִמְרֵי מִטְעוֹת,
אֲבָל רוּחוֹ הוּא נִשְׁגָּב, גָּדוֹל וְאֲדִיר.

וְדוֹר בְּעַל רוּחַ גָּדוֹל חִפֵּץ וּמִכֶּרֶח לַחִפֵּץ, בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא פּוֹנֶה,
לִשְׁמַע דְּבָרִים גְּדוֹלִים. וְעִקְר הַגְּדֻלָּה שֶׁל הַדְּבָרִים הוּא שִׁיְהִי
מְסִימִים וּמְבָרָרִים, עִם גְּדֻלָּם רַחֲבָם וְהַקֶּפֶס. הַמִּטְרוֹת הַיּוֹתֵר
פְּנִימִיּוֹת, שֶׁהִשְׁרִשְׁתָּ שֶׁל כָּל הַחַיִּים הַמוֹסְרִיִּים, הַדִּתִּיִּים
וְהַלְאֻמִּיִּים, וְכָל הַתְּלוּי בָהֶם, אַחוּזָה בָהֶן, תִּהְיֶינָה מְבָרָרוֹת
לְפָנָיו, עַד כִּמָּה שֶׁהוּא יָכוֹל לְשַׁעַר וְעַד כִּמָּה שֶׁכֹּחַ בְּרוּרוֹ יָכוֹל
לְהִגִּיעַ

• אמונה
תמימה

חקירת
האמונה

רבינו בחיי-
החכמה היא
מתנת אלוקים
חובה ללמוד את
חכמת התורה על
כל חלקיה-
הגלויים והצפונים

רמח"ל
חובה לחזור וללמוד
את נושא האמונה
כל הזמן. אם לא
ילמדו הנושא
ישתכח

רס"ג
חובה עלינו לפעול
בדרך הבאה:
א. לקבל את המסורת
ב. לאמת בשכלנו את
מה שקבלנו
מהנביאים.

ריה"ל
מלכתחילה- אמונה
שלמה(נפש שלוה)
בדיעבד- חקירה
-רוב האנשים הם
בעלי נפש נבוכה

ר נחמן-
אמונה
תמימה
בלבד

הר קוק
שיטת החינוך צריכה
להשתנות יש ללמד מתוך
אהבה עומק ובהירות ולא
בשיטות של פעם שפעלו
על איומים והפחדות.
פשוט כי א"א
אחרת !!